

נגיעות מפרשת השבוע וישלח

בפרשת השבוע אנו ממשיכים עם קורות יעקב. יעקב הוגדר בתורה " איש תם ישב אהלים " כך הוא התחיל את חייו אך ההמשך היה רחוק מזה. הוא נע ונד, עבד כרועה צאן ומסתבר שהוא למד גם דברים נוספים במסגרת המשפחתית שלו מהצד שפחות אוהבים לדבר עליו. מאחיו עשו מאמו רבקה שהכירה את מעשי אחיה לבן ומאביה בתואל. יעקב הצליח לרמות את אביו הוא התגורר שנים רבות עם לבן הנוכל והצליח להשיג את כל אשר ביקש. הוא הצליח לצאת מלבן בשלום עם רכוש כבד ונותר צדיק וישר. כעת לקראת סיום פרק חו"ל בחייו ולפני חזרתו לארץ, רגע לפני המפגש המסוכן עם עשו אשר מבקש לרצוח אותו ואת משפחתו מסתבר שהוא גם טוב ב"לוחמת רחוב. התורה מביאה סיפור תמוה ומסתורי שלכאורה אינו קשור לכלום על האבקות עם איש או מלאך.

" וַיִּנְתֵּר יַעֲקֹב לְבָדוֹ וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁסֶר: וַיֵּרָא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ וַיִּגַע בְּכַף יָרְכוֹ וַתִּקַּע פֶּה יָרֵךְ יַעֲקֹב בְּהֶאָבֵקוֹ עִמּוֹ "

הרב רונן נויברט כותב על מאבק עלום זה עם המלאך שהוא שרו של עשו, ערב הכניסה לארץ, שיש בו רמז לעתיד. ברגעי המעבר מגלות אדום לארץ ישראל, נותר יעקב לבדו. בודד, חשוף ללא כל הגנה. ברגעי שיא החשיכה, לפני עלות השחר, לפני שמתחילה הגאולה, עתיד עם ישראל להשאר לבדו ולהיקלע למאבק איום עם שרו של עשו. ממאבק זה הוא יצא פצוע קשות – " וַיִּגַע בְּכַף יָרְכוֹ וַתִּקַּע פֶּה יָרֵךְ יַעֲקֹב בְּהֶאָבֵקוֹ עִמּוֹ ". ליעקב ולעם ישראל נותרה תזכורת וציווי שלא לשכוח את גיא ההריגה של המאבק – "על פן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשיה אשר על פה הנרד עד היום הנה כי נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשיה" כעין " זכור את אשר עשה לך עמלק".

יעקב לאחר המאבק דורש את ברכת המלאך בכדי שיתקדם לארצו ונענה. "לא יעקב יאמר עוד שמך פי אם ישאל פי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל". לאחר המלחמה האיומה, יקבל יעקב הכרה בין לאומית משרם של אומות העולם המאוחדות – הכרה בשם ישראל, במדינת ישראל. היהודי לא יקרא יותר יעקב מלשון "עקב". לא עוד הדמות של היהודי הנודד, הנרדף, הבזוי, כי אם ישראל. מעכשיו לעם ישראל תהיה שררה, מדינה, צבא ומשטרה. "פי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל" תמצית המאבק מתוארת בביטוי קשה שאומר יעקב: "ויקרא יעקב שם המקום פניאל פי ראיתי אלקים פנים אל פנים ותנצל נפשי" – מה הוא המושג של ראיית אלקים פנים אל פנים. מדוע צריך להינצל ממפגש זה? הביטוי "פנים אל פנים" מופיע במקום נוסף, בנבואת יחזקאל פרק כ: " והעלה על רותכם היו לא תהיה אשר אתם אמרים נהיה כגוים כמשיפחות הארצות לשרת עץ ואבן: " רצונכם להיות כגויים לא יצלה אומר יחזקאל. " סי אני נאם אדני ה' אם לא ביד תזקה ובזרוע נטויה ובחמה שפוכה אקלוף עליכם: והוצאתי אתכם מן העמים וקבצתי אתכם מן הארצות אשר נפוצותם בם ביד תזקה ובזרוע נטויה ובחמה שפוכה: והבאתי אתכם אל מדבר העמים ונשפטי אתכם שם פנים אל פנים" הקב"ה מביטח לעם ישראל קבוץ גלויות. לא קיבוץ אל ארץ ישראל, כי אם למדבר העמים. שם במדבר העמים יהיה משפט איום – פנים אל פנים. מדבר זהו מקום חשוף ללא הגנה, ללא אוכל ומים. יהיה קיבוץ מקדים לכניסה לארץ, מנבא יחזקאל. קיבוץ בחמה שפוכה, אל גטאות, מחנות ריכוז, מחנות השמדה – "ונשפטי אתכם שם פנים אל פנים כאשר נשפטי את אבותיכם במדבר ארץ מצרים פן אשפט אתכם נאם אדני ה': והעברתי אתכם תחת השקט והבאתי אתכם במסרת הברית". יהיה זה משפט איום, מעין השואה שהיתה על אדמת מצרים. רק לאחר מכן, מביטח הקב"ה קיבוץ לארץ ישראל – "ברית ניהם ארצה אתכם בהוציאי אתכם מן העמים וקבצתי אתכם מן הארצות אשר נפצתם בם... וידעתם פי אני ה' בהביאי אתכם אל אדמת ישראל..."

וכך מפרש אברבנאל את הנבואה: " כי הנבואה הזו עצומה היא ורובה קרתנו בגלות המר והנמהר שאנו בו ור"ל שאע"פ שישתדלו הם ובניהם להיות כגויים גמורים וכמשפחות האדמה הנה לא יעלה בידם כי המלך ה' צבאות ימלוך עליהם בעל כרחם... ועל זה נאמר: ובחמה שפוכה אמלוך עליכם."

המאבק קשה ואיום, אך סופו "בעלות השחר" – בזריחת הגאולה, בראיית פני אלקים והכרה בגודל נס ההצלה – "פי ראיתי אלקים פנים אל פנים ותנצל נפשי". יעקב ישוב לארצו לאחר הגלות הארוכה, ויוכר מני אז כעם ישראל – "לא יעקב יאמר עוד שמך פי אם ישאל". ועינינו הרואות...

שבת שלום

שלר איתן

לעילוי נשמת אבי, מורי ורבי אברהם חנן בן נתן ואטל ז"ל